

Květenství vzpřímená, 15–30 cm dl. lata, na bázi 6–12 cm šir., květní stopky pýřité, květy bílé, 7–11 mm v průměru, korunní lístky zděli 1/2 tyčinek. Měchýřky pýřité, 5 mm dl. VI–VIII. Ff.

$2n = 36$ (extra fines)

Dosti často pěstovaný v zahradách a parcích

jako okrasný keř. Optimální podmínky nachází na hlubokých, čerstvě vlhkých půdách, trpí pozdními mrazy. Introdukce do Evropy v r. 1759, v ČR poprvé uváděn v r. 1924 (Průhonice). Původem ze Sibíře, Mongolska, Číny, Koreje a Japonska. – Mapy: SOKOLOV Derevja i kustarniki SSSR 3: 339, 1954.

2. *Exochorda* LINDL. – hroznovec *)

Exochorda LINDLEY Gard. Chron. 1858: 925, 1858.

Statné opadavé keře. Listy celistvé, většinou celokrajné, bez palistů. Květy 5četné, 3–5 cm v průměru, v koncových hroznech, tyčinek 15–30, pestíků 5. Plod dřevnatá tobolka vzniklá srústem 5 měchýřků. – 4 druhů domácí ve Střední Asii, Číně a Koreji. – Entomogam.

1. *Exochorda grandiflora* (HOOK.) LINDL. – hroznovec velkokvětý

Exochorda grandiflora (HOOKER) LINDLEY Gard. Chron. 1858: 925, 1858. – Syn.: *Spiraea grandiflora* HOOK. Bot. Mag., London, 80: tab. 4795, 1854. – *Exochorda racemosa* REHDER in SARGENT Pl. Wilson. 1: 456, 1913.

Vzpřímený keř 2–4 m vys. Letorosty žlutohnědé, později červenohnědé. Listy eliptické až podlouhle obvejčité, 3–7 cm dl., 1–3 cm šir., na bázi klínovité, celokrajné, zřídka v hor. 1/2 oddáleně pilovité, na rubu lysé, sivé; řapík 5–15 mm dl. Květy po 6–10 ve vzpřímených hroznech, ca

4 cm v průměru, kališní lístky bělavé, třásnité, korunní lístky téměř okrouhlé, bílé. Tyčinek 15, mnohem kratší než korunní lístky. Plod dřevnatá, turbanovitá, 5žebřá tobolka 8–9 mm dl., semena plochá, křídlatá, ca 7 mm dl. V–VI. Ff.

$2n = ?$

Nepříliš často vysazován v parcích pro okrasu. Daří se na živinami bohatých humózních půdách. Světlo milná dřevina odolná vůči mrazu. Do Evropy introdukovaná v r. 1849, v ČR poprvé vysazen r. 1880 (Sychrov). Původem z východní části Číny.

3. *Physocarpus* (CAMB.) MAXIM. – tavola **)

Physocarpus (CAMBESSEDES) MAXIMOWICZ Tr. Imp. S.-Peterburg. Bot. Sada 6: 219, 1879, nom. cons.

Opadavé keře. Borka ve stáří papírovitě se odlupující. Listy střídavé, 3–5laločné, palisty opadavé. Květy v chocholících na koncích postranních větévek, korunní lístky bílé nebo růžové, tyčinek 20–40, pestíky 1–5 na bázi srostlé. Plod složený z 1–5 nafouklých měchýřků, pukajících podél břišního i hřbetního švu, každý s 2–5 semeny s tvrdým lesklým osemením. – 13 druhů původních vesměs v Severní Americe a v Asii. – Entomogam.

1. *Physocarpus opulifolius* (L.) MAXIM. – tavola kalinolistá Tab. 96/2

Physocarpus opulifolius (LINNAEUS) MAXIMOWICZ Tr. Imp. S.-Peterburg. Bot. Sada 6: 220, 1879. – Syn.: *Spiraea opulifolia* L. Sp. Pl. 489, 1753.

Polokulovitý keř 2–3 m vys. Listy většinou 3laločné, (střední lalok největší), čepel 2–7 cm dl. 2–6 cm šir., oboustranně lysá nebo na rubu s ojedinělými chlupy, pilovitá až vroubkovaně pilovitá; řapík 8–20 (–25) mm dl. Květenství chocholík, květy 10–12 mm v průměru, kališní lístky trojúhelníkovité, 2,5–3,0 mm dl., pýřité, korunní lístky téměř

okrouhlé, bělavé až narůžovělé. Měchýřky lysé, lesklé, 9 mm dl., semena 2 mm dl., světle hnědá, lesklá. V–VI. Ff.

$2n = 18$ (extra fines)

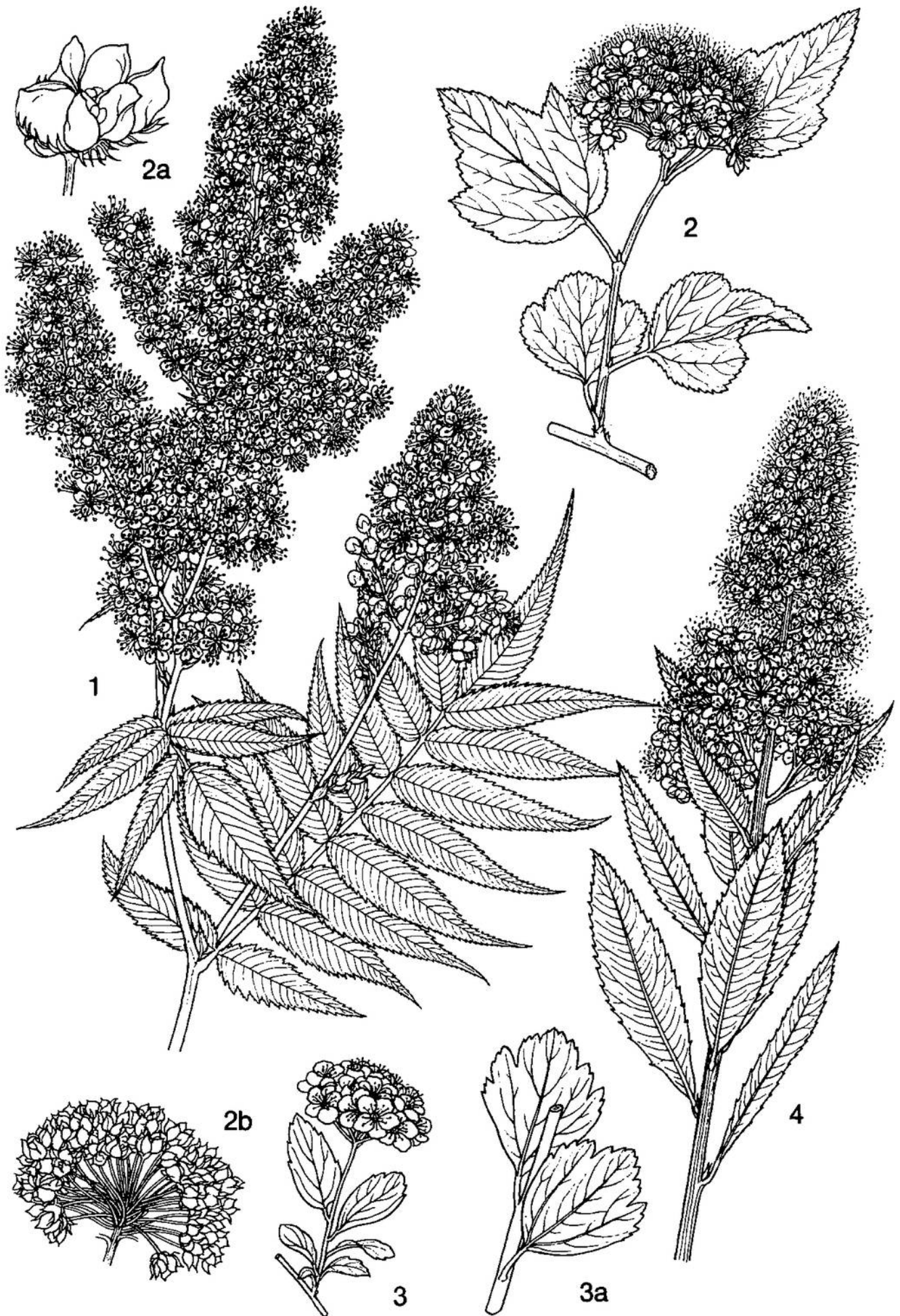
Ekologie a cenologie: Pobřežní křoviny v údolích řek a potoků, keřový podrost v lesích, zvl. v blízkosti sídel. Polostinná mrazuvzdorná dřevina, převážně na kyselých substrátech, na vlhkých humózních půdách.

Rozšíření v ČR: V ČR není původní, běžně se však vysazuje pro okrasu a často zplaňuje, nejhojněji v j. a z. Čechách a v Povltaví, převážně v mezofytiku (max.: Šumava, Černý Kříž, 900 m).

*) Zpracoval J. Koblížek

**) Zpracoval J. Koblížek

Tab. 96: 1 *Sorbaria sorbifolia*. – 2 *Physocarpus opulifolius*, 2a – souplodí, 2b – plodenství. – 3 *Spiraea × vanhouttei*, 3a – část dlouhého prýtu. – 4 *S. salicifolia*.

Zplaněle: T: 1. Doup. pah., 2. Stř. Poohří, 3. Podkruš. pán., 6. Džbán, 7. Středočes. tab., 8. Čes. kras, 11. Stř. Pol., 13. Rožď. pah., 15. Vých. Pol., 16. Znoj.-brn. pah., 18. Jihomor. úv., 21. Haná. — M: 26. Čes. les, 28. Tep. vrchy, 29. Doup. vrchy, 31. Plz. pah., 33. Branž. hv., 35. Podbrd., 36. Horaž. pah., 37. Šum.-novohr. podh., 39. Třeboň. pán., 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 48. Luž. kotl., 49. Frýdl. pah., 56. Podkrk., 58. Sud. mezih., 60. Orl. opuky, 61. Dol. Poorl., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Říč. ploš., 66. Hornosáz. pah., 67. Českomor. vrch., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 74. Slez. pah., 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah. — O: 88. Šum., 99. Mor.-slez. Besk.

Celkové rozšíření: Původní areál je omezen na východní část Severní Ameriky. — Mapy: SOKOLOV Derevja i kustarniki SSSR 3: 265, 1954.

V ý z n a m: Dřevina běžně vysazovaná pro okrasu v parcích a zahradách, většinou ve skupinách, někdy jako solitéra, také jako krycí dřevina, např. v remízcích. Nenáročný keř odolný proti imisím. Introdukce do Evropy r. 1687, na našem území poprvé vysazen r. 1835 (Praha, Královská obora).

4. *Spiraea* L. — tavalník *)

Spiraea LINNAEUS Sp. Pl. 489, 1753.

Lit.: CAMBESSEDES J. (1824): Monographie du genre *Spiraea*. Ann. Sci. Nat. 1: 225–243 et 352–392. — MAXIMOWICZ K. J. (1879): Adnotationes de Spiraeaceis. Tr. Imp. S.-Peterburg. Bot. Sada 6: 105–261. — BORBÁS V. (1889): Spiraeorum Hungaricarum enumeratio. Magy. Növ. Lap. 13: 65–78. — ZABEL H. (1893): Die strauchigen Spiräen der deutschen Gärten. Berlin. — DOMIN K. (1936): Tavalník polský (*Spiraea polonica* Blocki) v Československu. Věda Přir. 17: 254–256. — SVJAZEVA O. A. (1969): Estestvennyje i kufturnyje arealy nekotorych vidov *Spiraea* L. Bjull. Glav. Bot. Sada 72: 3–7. — SCHMIDT P. A. (1983): Bestimmungsschlüssel für Spiersträucher mit rispigen Blütenständen (Arten und Hybriden von *Spiraea*, Sect. *Spiraea*). Mitt. Flor. Kart. Halle 9/1–2: 4–8. — GLADKOVA V. N. (1985): Sistematičeskij obzor dikorastuščich i širokokultiviruemych vidov roda *Spiraea* L. (Rosaceae) flory evropejskoj časti SSSR. Nov. Sist. Vysš. Rast. 22: 126–133.

Opadavé keře. Kořeny svazčité, poměrně mělké. Listy střídavé, většinou celistvé, zřídka dlanitolaločné, 1–2 × pilovité, řapík krátký, palisty chybějí. Květy vesměs oboupohlavné, v okolících, okoličnatých hroznech, latách nebo chocholičnatých latách, pravidelné, 5četné s miskovitým lůžkem a žláznatým terčem (někdy nezřetelným), korunní lístky okrouhlé až podlouhlé, bílé, růžové, karmínové, zřídka žlutavé. Tyčinek 15–60, pestíků 5, jednoplodolistové, volné, někdy na bázi srostlé. Plody měchýřky pukající břišním a často později i hřbetním švem, semena drobná, vřetenovitá, početná. — Asi 80–90 druhů převážně v mírném pásu Eurasie a Severní Ameriky. — Entomogam. Anemochor.

- 1a Květy v přisedlých okolících nebo okoličnatých hroznech na koncích postranních (krátkých) letorostů 2
 b Květy v latách nebo plochých složených chocholicích na konci dl. letorostů 5
 2a Všechna květenství vyrůstají na konci postranních letorostů 3
 b Pouze květenství v dol. části loňských větví na konci krátkých (do 2 cm) letorostů, v hor. části větví květenství přisedlá 4. *S. × arguta*
 3a Listy na bázi se 3 (–5) podélnými žilkami, na dl. letorostech listy dlanitolaločné 3. *S. × vanhouttei*
 b Listy se žilnatinou zpeřenou; ani na dl. letorostech nejsou listy dlanitolaločné. 4
 4a Větévky oblé; listy zpravidla jen v hor. 1/3–1/2 pilovité; korunní lístky 2–4 mm dl., nitky tyčinek kratší nebo nejvýše zděli korunních lístků. 1. *S. media*
 b Větévky hranaté; listy obvykle jen v dol. 1/4 celokrajné; korunní lístky 4–5 mm dl., nitky tyčinek zřetelně delší než korunní lístky 2. *S. chamaedryfolia*
 5a Květenství plochá chocholičnatá lata 6
 b Květenství válcovitá až kuželovitá lata 7
 6a Keř až 1,5 m vys.; větévky nezřetelně rýhované až téměř oblé, v mládí pýřité; listy na rubu na žilnatině pýřité; květenství 10–20 cm šir., květy růžové až karmínové 5. *S. japonica*
 b Nízký keř 0,5–0,7 (–1,0) m vys.; větévky zřetelně rýhované, lysé; listy lysé; květenství 6–12 cm šir., květy bílé až tmavě růžové 6. *S. × bumalda*
 7a Letorosty lysé; listy lysé nebo nanejvýš na stř. žilce a řapíku pýřité; kališní ušty za květu i na plodech vzpřímené (s výjimkou *S. menziesii*), žláznatý terč na květním lůžku většinou zřetelný, korunní lístky bílé až tmavě růžové 8
 b Koncové části letorostů tence plstnaté; listy na rubu řídce až hustě plstnaté nebo alespoň pýřité; kališní ušty již za květu nazpět sehnuté; žláznatý terč na květním lůžku chybí; korunní lístky růžové až purpurově růžové 12

*) Zpracoval J. Koblížek